

A délszlávországi magyar ifjúság helyzete és feladatai*

Az ifjúság szóra önkénytelenül is valami fenséges magasba lendülés vesz erőt az emberen. Az élet nemesebb rendeltetéseibe vetett fanatikus hit, a törhetetlen akarat, az újra és újra előre vetett cél felé való, akadályt nem ismerő törekvés, a mindenkitől észrevett, de eddig még senki által meg nem magyarázott jelenségek és folyamatok összességének, magának az életnek, ennek a csodálatos nagy titoknak a fogalma és szüntelen tovább égése kristályosodik ki az ifjúság szó jelentésében.

Amikor a délszlávországi magyar ifjúság helyzetével és feladataival akarok foglalkozni, akkor az egész idő alatt fenn kell tartanom az ifjúság fogalmának — e fölemelő érzését. Fönn kell tartanom, mint a legfőbb erkölcsi alapot, amely életünk minden mozzanatában, úgy küzdelmünkben, — mint sikereinkben, a legfőbb segítő forrásunk lehet. Saját helyzetünkkel és feladatainkkal való foglalkozásom közben nagyon sokszor találkoztam olyan jelenségekkel, amelyekre kínzó gyötrelmem markol a magyar lélekbe és a keserűség könnyei homályosítják el az ember szemeit, de pár pillanatnál sohase tartott tovább ez a bénító ellágyulás, mert az ifjúság örök teremtő erejében vetett mélységes hitem a pesszimizmus legsötétebb jelenéből is az optimizmus legragyogóbb jövőjébe emelt.

Ifjúságunk helyzetének és feladatainak boncolgatásánál vizsgálódásunk három irányú kell, hogy legyen: erkölcsi, szellemi és gazdasági. A sorsnak kényszerítő súlya egyiknek sem engedhet a másik előtt elsőbbséget, de azért talán mégis a leghelyénvalóbb, ha először az általános gazdasági helyzetet vizsgáljuk meg. Én se mondhatok újat, amikor azt mondom, hogy a mai magyar ifjúság gazdasági helyzete szinte tűrhetetlenül nehéz. Ma úton-útfélen egyebet se hallunk, mint a nehéz gazdasági válságról beszélni. Ez általában világjelenség. Ezen világválság következményeit azonban sokkal súlyosabban fogja érezni egy rendezett körülményeire és életmódjára szabott gazdasági rendszerből új államba és ennek új

* A fenti tanulmány a pályázat nyertese. A második díjjal jutalmazott munkát a következő számunkban hozzuk. (Szerk.)

gazdasági viszonyaiba szakadó félmillió kisebbség. A gazdasági helyzet súlyossága pedig még hatványozottabban érinti a magyar kisebbségi ifjúságot. Az öregebb nemzedéket már mintegy megállandottabb anyagi viszonyok és életlehetőségek között találta a súlyos gazdasági válság. A fiatalabb nemzedéknek azonban az életlehetőségek megteremtése lelegején kell a legnagyobb anyagi nehézségekkel küzdenie. Ez a helyzet ad legtöbb okot újabban az „Apák és fiúk” örök problémáinak mind gyakoribb fölmerülésére. „Félre az öregekkel, helyet az ifjúságnak!” ilyen és ehhez hasonló jelszavakat gyakran hallhatunk ma a szélsőségesen türelmetlen ifjúság részéről. A megélhetést, az életet mintegy ösztönszerűleg biztosítani igyekvő törekvésnek ezen féktelen kifakadása, habár önzéssel telített is — nem egészen új és nem is lehet meglepő. Hisz már az ókori fiatalság is elkeseredetten kiabálta: „Lexagenarios de ponte”. — Tiberisbe a hatvanévesekkel. A fiataloknak ezt az életbiztosításáért való lelketlen túlekedését legmegkapóbban Müller Kálmán a következő képpel fejezte ki: „A sivatagban haldoklik egy eltévedt ember; feje fölött kering a keselyű és lekiáltt: „Oepeche toi! . . . j' ai faim!” — Siess a meghalással, éhes vagyok.

Lássuk azonban közelebbről azokat az okokat, amelyek az elkeseredett ifjúságot anyagi nehézségei miatt ilyen súlyos, de semmiesetre se jogos kifejezésekre ragadják. Vizsgáljuk meg első sorban is az értelmi ifjúság helyzetét. Vannak saját portáinkon is körülmények, amelyek ez alkalommal nem hagyhatók figyelmen kívül. Itt nem szólhatok ugyan nagyobb általánosságban az egész Vajdaságról, de öt-hat kisebb várost és községet, elsősorban saját szülőhelyemet Sztaribecsejt említhetem, ahol még vannak kizárólag magyar érdekű és jelentőségű hivatalok (kereskedelmi, ipari vállalatok és pénzsegély-szövetkezetek), amelyekben helyeket kizárólag olyan emberek töltek be, akik tisztességes nyugdíj mellett tekintélyes magánvagyonnal is rendelkeznek; akiknek már a gyermekeik is tekintélyes állású emberek és így a családfenntartás se kényszeríti őket az álláshalmozásra — úgy, hogy az ilyen esetekben teljesen jogosultnak látom a fiatalság elkeseredését. Nem könnyebb az eddigiekben vázoltaknál az iparos, kereskedő és főleg földműves ifjúságunk helyzete se. Sőt talán annyival nehezebb is, hogy a kisebbségi életben felmerülő nehézségeken kívül legelső sorban szoros összefüggésben van az általános gazdasági világválsággal. A technokrácia, amely a technikának a közéletre gyakorolt fontosságára mutatott rá, nagyon lesújtó adatokat hozott a felszínre: ezek szerint az Egyesült-Államok összes mezőgazdasági munkáit, amelyek száz év előtt hatmillió embernek adtak kenyeret, a mai modern gépekkel négyezer ember is elvégezhetné; a birodalom téglaszükségletét mindössze tíz gyár összesen száz munkással fedezhetné; egy modern izzólámpakészítő gép percenként ötszáznegyven égőt készít, ami tízezer munkás teljesítőképességének felel meg. Egy automobil előállításához huszonöt év előtt, még mintegy kétezer munkaórát vett igénybe, ma átlag kilencven óra alatt be-

fejezik azt. Az új centrifugális öntőgépek húszperc alatt készítik a kéttonnás acélágyút, amelyen azelőtt félévig is elfürogtak. A technika sokkal gyorsabban fejlődött, mint az emberi lélek. Mert csakis az értelemre nehezedő lelki nyomorúságnak és fejletlenségnek a következménye a világ hibás organizációja minden nyomorával együtt. Felháborító, hogy a mai forgalmi lehetőségek mellett egyik helyen eléggessék, vízbehányják a fölösleges bűzát, kávé, gyapotot, kivágyják a termő gumifákat, másut pedig éhség tizedeli az emberek rongyos millióit; vagy mint űzött vadak kénytelenek otthagyni az ősi rögöt és az otthont, faluról városra, országról országra bolyongani, hogy az elvesztett otthon és barázdák helyett legalább egy falat kenyeret találjanak.

A legnagyobb hiba, hogy az ember alkotása, a gép diktatórikusan elnyomta alkotóját, elnyomta magát az embert. Az emberiség egy nagyon kis százaléka nem engedi, hogy a gép egyetemesen szolgálja a közcélt.

A gép helyes organizáció mellett, mint az ember igazi szolgálja Eldorádóvá varázsolhatná a földet minden ember részére, de a ma uralkodó helytelen organizáció mellett csak a legnemesebb emberi tulajdonságokat teszi tönkre; elnyomja az emberszeretetet, a megfontoltságot, az önzetlenséget és igénytelenséget erkölcsi értékeit. Elsősorban ennek az egész világot átfogó hibás organizációnak a helyi jelensége a mi földműves és iparos ifjúságunk súlyos helyzete is. Ilyen körülmények között nem csodálkozhatunk, hogy a fiatal magyar gazda talpa alól lassan kicsúszik a föld. Itt se lehet elhallgatni azokat a szomorú tényeket, amelyek saját hibáink folytán szaporítják kisebbségi életünk szomorú drámáit. Mert sajnos akadtak olyan magyar emberek is, akik a parasztságnak ezt a súlyos anyagi helyzetét a kisebbségi magyarság jelszava alatt üzleti ügyeik érdekében még jobban aláásták. Nem nagy ugyan a kisebbségi magyar kézen forgó tőke, de mégis számtalan esetet tudok, amikor tisztán magyar pénzsegély-szövetkezetek rántották ki a magyar paraszt alól a földet, vagy iparos kezéből a szerszámot. Huszonöt százalékos kamat mellett adtak legtöbb esetben a megszorult kisgazdáknak kölcsönt. Ha négy év után kamatokból visszakapták a tőkét, többé nem igen csináltak lelkiismereti kérdést a dologból, hanem ha az illető csak a legkisebb fizetési nehézségekkel is küzdött, rögtön árverést kértek és a részükre ebben az esetben már az se volt rossz üzlet, ha féláron adták el a dobra került jószágot. De különösen nem volt rossz üzlet azért, mert legtöbb esetben a szövetkezet valamely vezető tagja vette azt meg.

Túl messzire vezetne a kisebbségi magyar paraszt és iparos nehéz gazdasági helyzetének, ami ma már mindennél inkább ifjúsági helyzet is, részletesebb fejtegetése, azért inkább rátérek kulturális helyzetünkre.

Ennek vázolásánál is sokkal nagyobb súlyt fektetek azokra a sajnálatos jelenségekre, amelyeknek szintén mi magyarok vagyunk

az okozói, sokkal inkább, mint a többségi hatalom törvényei. Bár iskoláink és népművelési ügyeink tekintetében sok esetben az államtól is lenne követelni valónk, a saját mulasztásainkból eredő hibák nagyobb veszélyt jelentenek. Két esetet szeretnék elmondani annak a jellemzésére, hogy egyesek, akiktől a magyarság mindekelőtt kellene, hogy példát lásson, milyen könnyelműen fogják fel legszentebb ügyeinket. Sztáribecsejen történt meg mind a két eset. Két-három barátommal sétáltam az utcán, amikor észrevettem egyik ismerősöm kisleányát, aki két másik kisleánnyal játszadozott. Mind a három kisleánnyak az apja független állású magyar ember. Közülük egyik a magyarság köz- és kulturális életében jelentékeny szerepet tölt be. Több, mint tíz percig kísértük figyelemmel ezeket a játszadozó magyar gyermekeket és a tíz perc alatt még csak véletlenül se ejtettek ki egyetlen magyar szót sem, hanem egész idő alatt szerb nyelven beszélgettek egymás között. Magán ezen nem lehet annyira csodálkozni. Hisz a gyerek lelke ebben az időben legfogékonyabb. Államnyelvű elemibe járnak, így nekik már könnyebb, ha játék közben szerbül beszélgetnek. Hanem azon igenis csodálkozhatunk és joggal kérdezhajtuk, hogy miért nem járnak ezek a szintiszta magyar fiúk magyar elemi iskolába, mikor ilyenek is vannak. Szinte kifejezhetetlen a magyar értelmiség ilyen példaadásának kisebbségünk nagyobb tömegeinek faji öntudatára gyakorolt demoralizáló hatása.

Az egyik barátom tanyáján történt a másik eset. Ebéd után az egyik béresnek a kisleányát megkérdeztem, hogy hanyadik osztályba jár. „Majd most mék a harmadikba”, hangzott a felelet. Nyílt eszű kisleánnyak látszott; látni akartam, hogy tud olvasni. Odanyújtottam neki a kezemben tartott újságot és kértem: kis öcsém, olvassál nekem pár sort ebből az újságból. A gyerek elveszi az újságot, nézi — de idegenül rázogatja fejcskékjét és azt mondja: „bácsi én ezeket nem tudom olvasni, mert szerb iskolába járok és ott más-milyenek a betűk”. Másnap felhoztam az esetet az édesapjának, szemrehányóan kérdezve, hogy miért nem adja magyar elemibe a fiát. Erre ő a legnagyobb meglepetésemre a következőleg indokolta meg az esetet: „az urak mindig követelik a magyar iskolát, de ők mégis mind szerb iskolába adják a fiaikat, hogy így könnyebb lesz a soruk. Ők csak azt akarják, hogy a szegény ember gyereke maradjon buta, de hát mért ne tehetné a szegénye is azt, amit az urak”. Többet nem igen tudtam erről a tárgyról ezzel a szegény magyarral beszélgetni.

Pataki Istvánt, aki még egy szót sem tud magyar anyanyelvén kívül, de akinek a fia már jobban fog tudni szerbül, mint magyarul, úgy sem tudtam volna meggyőzni. Ő, ez a szegény rögöttúró magyar sokkal kevésbbé bűnös, mint azok, akik erre neki példát adtak.

Amikor az idej iskolai év elején Szomborban egyik barátom mesélte, hogy mennyi utánjárásukba került, amíg a magyar szülőköt rávehették, hogy magyar elemibe irassák fiaikat, mert máskép

létszám hiányában bezárták volna az összes osztályokat, ezen előzmények után már nem is tudtam csodálkozni.

A magyar ifjúság műveltségi helyzete visszaesésének egy másik főokát a középiskolák visszafejlődött nevelőhatásának tulajdonítom. A középiskolák nevelőhatásának nagymérvű visszafejlődése különösen érezhető az egyetemre kerülő ifjúságnál. Franciaország 1932-ben megkezdte a középiskolákban visszaállítani a régi klasszikus nevelést, a latin-görög baccalaureatusnak a megszerzését a legtöbb középiskolában ismét kötelezővé tették. Ennek következménye pedig az, hogy an-ethikai tömegek lepik el a pályákat, ami az értelmi osztály elproletárizálódását vonja maga után. Azért nem is kell annyira csodálkoznunk, ha azt halljuk, hogy a jogászok csálnak az igazságkeresés közben, vagy hogy az orvosokból aborteurók, hamisbizonyítvány kiállítók, narkotikummal üzérkedők lesznek, akik üzletté alacsonyítják a hivatást és élnek a visszaélésből.

A társadalom általános lelki labilitásának és züllöttségének aggasztó tünetei jelentenek szintén óriási veszélyt ifjúságunk egészséges szellemi fejlődésére. A társadalom erkölcsi lerongyoltsága alatt a napjainkban mindjobban térthódító szenvedélyeket értem. Az annyira elterjedt miszticizmus, a hedonizmus, a sportőrület, a sex-appeal és nuditás kultusza, a családi intézmények megrendítése tartozik ebbe a csoportba. Bécsben és Grácban ezerszámra sterilizáltatták magukat az emberek, hogy nemi életüket nemtelenül élhessék. A családi kapcsolatok meglazulása előbb-utóbb a társadalom szétesését vonja maga után. Az egyke-rendszer divatja a népesség degenerációját szüli, hiszen legtöbb esetben csak a jobb rétegeket pusztítja, míg a züllöttek tovább burjánoznak. A meztelesség kultusza a nemi promiszknításnak a melegágya, főoka a syphilis újabb nagymérvű térhódításának. A túlságba vitt sport, egy bizonyos fokon szenvedélyes örületté lesz és elvadítja — eldurvítja az ifjúságot. A gyöngye ember gyöngéd is szokott lenni. Vagy elképzelné-e valaki Schopint, Keyront, Schillert, Madácht és Tompát mint boxbajnokokat. Ezek az általános világi jelenségek nagyban éreztetik hatásukat a mi ifjúságunknál is. Nagy és káros jelentőséggel bírnak ifjúságunknak úgy szellemi, mint gazdasági, de különösen népegészségügyi és szociális szempontjaiból.

Iparos- és földműves-ifjúságunk legnagyobb részét már 16 éves kortól kezdve már a kocsmákban és éjjelimumatókban találhatjuk, ahol alkohollal és füsttel a fejlődésnek éppen ebben a legérzékenyebb korában készítik elő magukat a tuberkulózissal való fertőzésre. A fölvilágosítatlan és siralmas anyagi körülmények között élő 17—18 éves fiatalok nagyrésze már két-három éven keresztül gyógykezelés nélkül hordozza és terjeszti a legváltozatosabb nemibajokat és a tuberkulózis csiráit. Se egy ilyen szűk keretek közé szabott pályamunka, se az időm nem engedi meg, hogy ifjúságunk helyzetét egyéb megnyilvánulásaiban is tovább boncolgassam. Az a pár szempont és mozzanat, amit itt felhoztam,

azt hiszem elég beszédesen igazolja, hogy a délszlávországi magyar kisebbségi ifjúság helyzete sokkal súlyosabb, semhogy sokáig gondolkozhatnánk, hogy mit kellene a javítása érdekében tennünk.

A kíméletlen gazdasági válság által rendszertelenített és veszélyeztetett élet védelmeztetése érdekében a legteljesebb öntudatos cselekvésre kell, hogy sarkalja az egész ifjúságot. Nem tudom itt eléggé hangsúlyozni, hogy mit jelentene a saját erőnkre és annak kifejlesztésére való ráeszmélésnek tudata, mint olyan erőkre való ráismerés, amelyekre egyedül vagyunk utalva.

A munka oroszlánrészét mindenesetre a szabadpályákon levő értelmi ifjúságnak kell vállalni. Ez az értelmi ifjúság saját anyagi helyzetét azzal könnyítheti, — megélhetési lehetőségeit azzal biztosíthatja, ha a diszparitásban, amely a szabadpályákon levők között lenni szokott, a mérleget a saját oldalára tudja billenteni. A mérnök, az orvos, a jogász, aki fix elhelyezkedési lehetőségekre nem számíthat, csak akkor érvényesülhet, ha képzettség tekintetében minél versenyképesebb. A nehéz versenyt követelő gazdasági helyzet, a kisebbségi élet ezerarcú egyéb nehézségei egy fiatal, józan, nagyfelkészültségű, akarni és dolgozni tudó, minden anyagiassal fogástól mentes, altruisztikus értelmi nemzedék megteremtését parancsolja. Ez a fiatalabb értelmi nemzedék kell, hogy fajunk minden rétegének védelmezője és segítője legyen a gazdasági élet nehézségeinek leküzdésében, vagy enyhítésében, ha csak annyiban is, amennyit ebben a tekintetben a nagy világgazdasági nehézségektől függetlenül a saját erőnkől megtehetünk. Azért a magyar egyetemi ifjúságnak, vagy fiatal magyar diplomásoknak minél előbb be kell kapcsolódnok a magyar kisebbségi élet minden mozzanatába. Vajdaságban, ahol bármily alapon szervezett magyar egyesületek vannak, (iparos vagy földművesifjúsági, vallási egyesületek vagy olvasókörök) az egyetemi ifjúság nagyon sokat tehetne kisebbségi kultúránk érdekében. Ilyen irányban kell elsősorban keresni azt a pontot, ahol az értelmi ifjúság döntő jelentőséggel kapcsolódhat bele a kisebbségi életbe.

Meggyőződésem szerint ugyanis, népünk, kultúránk érdekében a leglelkesebben vállalt küzdelmek is csak akkor lehetnek eredményesek, ha ezt kisebbségünk minden rétegére kiterjesztjük. Természetes, hogy ezen terveink és küzdelmeink anyagi és erkölcsi feltételeit mindenkor a magyar kisebbség nagyobb tömegeinek áldozatkészségéhez és teljesítőképességéhez kell mérnünk. A közös érdekeinket egyaránt felfogó, megértő és ezekért áldozni tudó egyetemes kisebbségi magyar léleknek a megteremtése tehát a legfőbb ifjúsági feladat. Ennek a munkának az elvégzése, az ehhez szükséges pozitív eszközöknek és erőknek a felkutatása legyen az igazság felismerésének pillanatától kezdve, ne csak a legfőbb feladat, hanem a legszentebb ifjúsági — magyar kötelesség is.

A magyar egyetemi ifjúságnak kell befolyásolni a magyar közvéleményt, hogy ez ne legyen közömbös kulturális kérdéseivel szemben. Legelsősorban kellene gondoskodni arról, hogy a nép

szélesebb rétegei komoly tárgyú irodalmi és ismeretterjesztő magyar könyvekhez jussanak. A folyóirataink inkább csak az értelmiség kulturális szükségleteinek kielégítését szolgálják. A nagyobb tömegek szükségleteit a minél előbb és minél több helyen felállított népkönyvtárakkal szolgálhatnánk legjobban. Feltétlen szükségesnek tartanám, hogy a magyar nép minden évben, ha más nem, legalább egy jó magyar szellemben szerkesztett naptárt kapjon a kezébe. Ez fontos volna azért is, mert a magyar parasztnak egész éven keresztül legbecsesebb könyve a naptár.

Az értelmi ifjúságnak kell felhívni a figyelmet arra, hogy a magyar család ma már az egyetlen s legszentebb iskola ez az egyetlen meghitt kör, amit sohase lehet bezárni se politikai érdekekből se egyéb okokból, amit csak a magunk közömbössége és nemtörődömsége veszíthet el.

Természetes, hogy az itt felsorolt helyzetnek és feladatoknak is nagyon sok érintkező pontja van az öregebb nemzedék életében is. A kisebbségi sors kényszerítő követelménye parancsolja, hogy félretegyük az „Apák és fiúk” megnemértését, mert feladataink csakis a sorsközösség egyenlő és tudatos vállalásával, — öregek és fiatalok közös munkájával nyerhetnek sikeres megoldást.

Dudás Tibor

**A „Híd” a vajdasági magyar fiatalok
egyedüli sajtóorgánuma!**